



Miljøministeriet  
Miljøstyrelsen

# Strategisk miljøvurdering Natura 2000-plan 2022-2027

Skjern Å

Natura 2000-område nr. 68

Habitatområde H61

Fuglebeskyttelsesområde F118

November 2021

Udgiver: Miljøstyrelsen  
Redaktion: Miljøstyrelsen Midtjylland

Forsidefoto:  
Skjern ådalen.  
Fotograf: Miljøstyrelsen Midtjylland

ISBN: 978-87-7564-516-9

# Indhold

<b>1. Miljørapport for Forslag til Natura 2000-plan 2022-2027 .....</b>	<b>4</b>
1.1 Ikke teknisk resumé.....	5
1.2 Planens indhold, hovedformål og andre relevante planer .....	5
1.2.1 Anden lovgivning .....	6
1.2.2 Andre relevante planer .....	7
1.3 Nuværende naturtilstand i Natura 2000-området og Nul-alternativ .....	8
1.3.1 Nuværende naturtilstand jf. basisanalysen.....	8
1.4 Den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet .....	14
1.4.1 Flora, fauna og biologisk mangfoldighed.....	14
1.4.2 Befolkningen .....	15
1.4.3 Menneskets sundhed .....	15
1.4.4 Jordbund, vand, luft og klimatiske faktorer .....	15
1.4.5 Materielle goder og kulturarv .....	16
1.4.6 Landskab.....	16
1.4.7 Arter .....	16
1.4.8 Fredninger, fredede områder og vildtreservater .....	17
1.5 Eksisterende miljøproblemer .....	17
1.5.1 Planens påvirkning af truslerne i området .....	18
1.6 Internationale miljøbeskyttelsesmål.....	19
1.7 Planens indvirkning på miljøet.....	19
1.8 Foranstaltninger der modsvarer negativ indvirkning på miljøet .....	23
1.9 Miljøvurderingens gennemførelse og grundlag for prioriteringer og valg.....	24
1.10 Overvågning .....	25

# 1. Miljørapport for Forslag til Natura 2000-plan 2022-2027

Den enkelte Natura 2000-plan er ifølge lovbekendtgørelse nr. 1976 af 27. oktober 2021 om miljøvurderinger af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM) underlagt krav om miljøvurdering. SMV rapporten skal indeholde oplysninger, der følger af lovens bilag 4.

Natura 2000-planen er en overordnet statslig plan, som skal gennemføres gennem kommunale og andre ansvarlige myndigheders handleplaner, der har fokus på forventede forvaltningsindsatser og initiativer, fordeling af indsatser mellem ansvarlige myndigheder og tidsfølgen for gennemførelsen. Der kan således ikke i forbindelse med den statslige plan foretages en konkret vurdering af indsatsernes miljøpåvirkning, da de statslige Natura 2000-planer ikke fastlægger, hvor den konkrete indsats skal gennemføres.

Natura 2000-område nr. 68, Skjern Å består af habitatområde nr. 61 Skjern Å og fuglebeskyttelsesområde nr. 118 Skjern Å.

Området er i international sammenhæng et vigtigt levested for en række fugle. På områdets udpegningsgrundlag findes trækfuglene Skestork, sangsvane, blisgås, kortnæbbet gås, bramgås, knarand, skeand og krikand og på områdets udpegningsgrundlag findes desuden ynglefuglene rørdrum, rørhøg, plettet rørvagtel, klyde, fjordterne og blåhals, der i perioder trækker over landegrænser. Især områderne ved Hestholm Sø og Skjern Vesterenge er meget vigtige yngle- og rastelokaliteter for yngle- og trækfugle. Natura 2000-området bidrager til at sikre eller genoprette levesteder for en levedygtig bestand af de udpegede arter på nationalt og internationalt niveau.

Natura 2000-planen bidrager til at sikre egnede levesteder for områdets fugle og arter, hvilket bl.a. sket gennem arbejdet for at sikre naturtyperne en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje. Natura 2000-planen bidrager til, at tilstanden af levestederne for rørdrum, rørhøg, plettet rørvagtel og blåhals sikres eller forbedres, således at de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet. Natura 2000-planen bidrager til, at tilstanden af levestederne for den truede kolonirugende ynglefugl klyde forbedres, således at 75% af de kortlagte levesteder får en naturtilstand i overensstemmelse med artens krav til ynglelokalitet, hvilket også vil være til gavn for fjordterne.

Planen indeholder desuden en indsats om potentiel udtagning af kulstofholdig lavbundsjord, der kan være til gavn for en række yngle- og trækfugle. Planens indsatser for naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget forventes at kunne hjælpe til at sikre og have gavnlige effekt på bestandene som bevæger sig over landegrænser fx. mod overvintringspladser i Afrika (rørhøg og plettet rørvagtel) eller ynglepladser i Nordskandinavien eller Rusland (sangsvane, kortnæbbet gås og bramgås).

Området er ikke geografisk forbundet med områder, herunder Natura 2000-områder, i udlandet men udpegningsgrundlaget indeholder flere arter af lampretter og laks, som formentlig bevæger sig på tværs af landegrænser. Indsatsprogrammet i Natura 2000-planen består således af tiltag, som vurderes at kunne påvirke lokalt såvel som på nationalt og internationalt plan. Planen fokuserer på sikring af frie vandringsmuligheder til gyde- og opvækstområder for bl.a. lampretter og laks. På baggrund af dette vurderes det derfor, at planen har grænseoverskridende påvirkning, og det forventes, at en sikring af de frie vandringsmuligheder og en generel god vandløbskvalitet i

gydevandløbene i, men også uden for dette Natura 2000-område vil have en gavnlig effekt ud over landets grænser.

Vandområdeplanen for området har bl.a. til formål at forbedre vandkvaliteten og passagemulighederne for vandrende fisk forventes at have en gavnlig effekt på lampretter og laks i området.

Det vurderes ikke, at Natura 2000-planen har grænseoverskridende påvirkninger ud over de ovenfor beskrevne.

## 1.1 Ikke teknisk resumé

Natura 2000-planen medvirker til at sikre, at arter, fugle og naturtyper, som er omfattet af udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området på sigt opnår gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau. Derudover har de planlagte indsatser en positiv effekt for den øvrige natur, fugle og arter, der findes i området, og Natura 2000-planen medvirker således til at sikre den biologiske mangfoldighed generelt.

Natura 2000-planen medvirker til at sikre, at arter og naturtyper, som er omfattet af udpegningsgrundlaget for området på sigt opnår gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau. For yngle- og trækfuglene på udpegningsgrundlaget medvirker planen til at sikre yngle-, raste og overnatningsstederne for de udpegede fuglearter. Derudover forventes det, at de planlagte indsatser har en positiv effekt for den øvrige natur og arter, der findes i området. Planen medvirker således generelt til at sikre den biologiske mangfoldighed i området.

Natura 2000-planen for området beskriver overordnet set et program for en plejeindsats, som skal medvirke til at sikre eksisterende beskyttede naturtyper, arter og fugle på udpegningsgrundlaget.

Indsatsprogrammet i Natura 2000-planen har fokus på at sikre synergieffekter, skabe større sammenhæng i naturen og sikre en mere naturlig dynamik i områderne fx ved genskabelse af hensigtsmæssig hydrologi og udvidelse af arealer med urørt skov. Dette kan ske gennem eksisterende og kommende tilskudsordninger vedr. plejeindsatser og lavbundsarealer og aftaler om udlægning af urørt skov. Udtagning af lavbundsarealer vil desuden sikre, at CO<sub>2</sub> bindes i jorden, og indsatsen forventes dermed have en positiv klimaeffekt.

Derudover forventes det, at de planlagte indsatser har en positiv effekt for den øvrige natur og arter, der findes i området, og planen medvirker således til at sikre den biologiske mangfoldighed generelt.

Indsatsen beskrevet i planen medvirker ligeledes til at skabe flere muligheder for naturoplevelser for lokalbefolkningen i området og Natura 2000-planens gennemførelse vurderes at komplimentere og understøtte de eksisterende fredninger og andre igangværende plejeforanstaltninger i Natura 2000-området.

## 1.2 Planens indhold, hovedformål og andre relevante planer

### Indhold

Natura 2000-planen består af målsætninger for det enkelte Natura 2000-område og områdets udpegningsgrundlag, samt et indsatsprogram, der angiver retningslinjer for planens gennemførelse i planperioden 2022-2027. Målsætningerne består af overordnede målsætninger for hele Natura 2000-området samt konkrete målsætninger og afvejning af modstridende naturinteresser. Retningslinjerne om naturområdernes forvaltning i indsatsprogrammet, har både konkret og generel

karakter. Endelig indeholder Natura 2000-planen et oversigtsskema, der viser naturtyper og arter på områdets udpegningsgrundlag.

#### Hovedformål

For området findes følgende overordnede målsætninger i forslag til Natura 2000-planen.

Naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget skal bidrage til at opnå gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau. Målet er, at hovedløbet af Skjern Å, samt tilløbene og den store Skjern ådal er et karakteristisk landskabelement i området. Ådalen understøtter et sammenhængende bælte af lysåbne naturtyper og skovnatur langs den slyngede å. Naturtyperne i ådalen sikres og samtidig sikres levestederne for de tilknyttede arter grøn kølleguldsmed, odder, laks, bæklampret og damflagermus.

De biogeografisk store arealer med levesteder for ynglefuglen plettet rørvagtel sikres og søges øget, hvis det er muligt og den lokalt store bestand af blåhals sikres i området. Området huser i træktiden internationalt betydende forekomster af sangsvane, kortnæbbet gås og bramgås. Uforstyrrede raste- og fourageringsområderne primært i det nedre dele af område i Vesterenge og ved Hestholm Sø sikres på bedste vis.

De biogeografisk store arealer med vandløb med vandplanter, surt overdrev, hængesæk og elle- og askeskov samt naturtyper med stærkt ugunstig bevaringsstatus som våd hede, tør hede tidvis våd eng, rigkær og skovbevokset tørvemose sikres og søges om muligt øget og der skabes så vidt muligt sammenhæng mellem forekomsterne.

Områdets søer i stærkt ugunstig bevaringsstatus, herunder naturtyperne søbred med småarter, kransnålalge-sø, næringsrig sø og brunvandet sø sikres en veludviklet undervandsvegetation og fauna.

Hvor der forekommer yngre tilgrosninger af værdifulde rigkær eller hængesække prioriteres de lysåbne naturtyper højere end naturtyperne skovbevokset tørvemose eller elle- og askeskov. Gamle og/eller veludviklede naturlige bevoksninger med skovbevokset tørvemose eller elle- og askeskov bevares.

Områdets økologiske integritet sikres i form af en for naturtyperne hensigtsmæssig hydrologi og drift/pleje, en lav næringsstofbelastning og gode sprednings- og etableringsmuligheder for arterne. Den økologiske integritet for området sikres derudover ved god vandkvalitet gennem reduceret tilførsel af næringsstoffer og miljøfarlige stoffer, hvilket reguleres gennem vandområdeplanerne.

### **1.2.1 Anden lovgivning**

Natura 2000-planen er bindende for myndighederne. Det vil sige, at alle myndigheder skal lægge Natura 2000-planen til grund i arealdrift på egne arealer, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt. Offentlige lodsejere er bundet af planens målsætninger og kan vælge at gennemføre disse direkte i egne drifts- og plejeplaner. På lovområder som f.eks. fiskeriloven og vildtforvaltningsloven, hvor staten er myndighed, kan der følges op med nationale strategier.

Natura 2000-planen tilsidesætter ikke øvrig lovgivning, og den indsats, som iværksættes for at sikre planens gennemførelse, skal have de fornødne tilladelser, dispensationer m.v., på grundlag af konsekvensvurderinger, hvor dette er nødvendigt i henhold til lovgivningen herom. I det omfang, indsatsen entydigt kan defineres som nødvendig for lokalitetens forvaltning, er en konsekvensvurdering efter habitatdirektivet ikke påkrævet, men der kan kræves tilladelse eller godkendelse efter anden lovgivning.

Der er ikke gennemført vurdering i henhold til habitatdirektivets artikel 6.3 af de enkelte Natura 2000-planer, idet planer, som direkte er forbundet med eller nødvendige for Natura 2000-områdets forvaltning, ikke er omfattet af kravet om screening og evt. konsekvensvurdering.

## 1.2.2 Andre relevante planer

Anden generations Natura 2000-planer for 2016-2021 blev vedtaget i april 2016, og de opfølgende kommunale handleplaner blev endeligt vedtaget i foråret 2017.

Første generations Natura 2000-planer (2010-2015) fastlagde rammerne for en række grundlæggende indsatser, som f.eks. rydninger, forbedrede hydrologiske forhold og iværksættelse af plejetoiltag. Disse indsatser blev fastholdt og videreført i anden generations Natura 2000-planer (2016-2021). I tredje generation Natura 2000-planer igangsættes nye indsatser med særlig fokus på fortsat pleje til sikring af beskyttede naturtyper, fugle og arter, sikring af naturlig dynamik og større sammenhængende arealer fx udlægning af arealer til urørt skov, udtagning af lavbundsjord og ved at sikre en mere hensigtsmæssig hydrologi.

Natura 2000-planer, som omfatter fredskovpligtige arealer, og dermed er omfattet af skovloven, skal revideres med 12 års mellemrum, jf. skovlovens § 16, stk. 2. Det betyder således, at Natura 2000 skovplanerne, som er en del af 1. generations Natura 2000-planer, er gældende fra 2010 til udgangen af 2021 og at der i forbindelse med udarbejdelse af tredje generations Natura 2000-planer, også vil ske en revision af den del af Natura 2000-planerne, som omfatter fredsskovpligtige arealer.

### Vandområdeplaner og EU's havstrategi

N68 er beliggende i vandområdedistrikt Jylland og Fyn.

Vandområdets økologiske og kemiske tilstand fremgår af vandområdeplanen for området.

For de Natura 2000-områder som også er omfattet af en vandområdeplan og Danmarks Havstrategi, er målsætninger og retningslinjer for indsatser om vandkvalitet, næringsstoffer, miljøfremmede stoffer, hydrologi og fysiske forhold samlet i vandområdeplanen og/eller i basisanalysen med tilhørende indsatskatalog og havstrategien. Disse mål og indsatser vil bidrage til at forbedre vandmiljøet og vandkvaliteten i Natura 2000-områderne og understøtte Natura 2000-planens målsætninger.

### Landsplandirektiver og kommuneplaner

Natura 2000-områderne, der er udpeget i medfør af miljømålsloven, skal fremgå af landsplandirektiver og kommuneplaner. I henhold til Bekendtgørelse om planlægning nr. 1157 af 1. juli 2020, må kommuneplaner ikke stride mod en Natura 2000-plan, jf. lov om miljømål m.v. for internationale naturbeskyttelsesområder (miljømålsloven), en handleplan efter samme lovs § 46 a eller regler udstedt i medfør af samme lovs § 36, stk. 3, eller stride mod en Natura 2000-skovplan, jf. kapitel 4 i lov om skove. Af redegørelsen til planforslag, der ikke er direkte forbundet med eller nødvendig for et Natura 2000-områdes forvaltning, skal jf. bekendtgørelse om administration af planloven i forbindelse med internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter, indgå en vurdering af planforslagets virkninger på området under hensyn til områdets bevaringsmålsætninger.

### Klimasikring

Regeringen har i december 2012 udgivet en handlingsplan for klimasikring af Danmark. Planen indeholder en lang række regeringsinitiativer, der skal medvirke til at skabe bedre rammer for klimatilpasningen lokalt. De enkelte kommuner har udarbejdet en klimatilpasningsplan. En

vurdering af samspillet mellem den kommunale klimatilpasningsplan og Natura 2000-planen forudsætter kendskab til, hvor de forudsatte indsatser i Natura 2000-planen konkret vil blive gennemført sammenholdt med de indsatser, der skal gennemføres som led i klimatilpasningsplanen.

#### Kommunal klimatilpasningsplan

Såfremt konkrete projekter som led i den kommunale klimatilpasningsplan kan påvirke udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området væsentligt, skal der gennemføres en konsekvensvurdering af projektet, inden det kan gennemføres. Dette gælder dog ikke, hvis projektet gennemføres som led i Natura 2000-planen og dermed har som delformål at sikre, at naturtyper og arter opnår gunstig bevaringsstatus.

#### Natur- og Biodiversitetspakke

I december 2020 blev der indgået aftale om Natur- og biodiversitetspakken, som har til formål at fremme natur og biodiversitet i Danmark og bidrage til at bremse naturens tilbagegang. Natur- og biodiversitetspakken skal gennemføres i perioden 2021-2024. Med Natur- og Biodiversitetspakken er der bl.a. afsat midler til udpegning af nationalparker, udlægning af urørt skov, forbedring af havmiljøet og udarbejdelse af strategi for forvaltning af truede arter.

Det fremgår af Lov om nationalparker, at ansøger, i forbindelse med ansøgningsfasen til etablering af nationalparken, skal udarbejde en projektbeskrivelse for etablering af nationalparken, samt en forvaltningsplan for området. Planen skal tage højde for internationale naturbeskyttelseshensyn, herunder skal det fremgå af redegørelsen, om forvaltningsplanens gennemførelse er afhængig af tilladelser, godkendelser eller dispensationer ligesom der skal indgå en beskrivelse af nuværende status for naturen i området. Forvaltningsplanen er tiltænkt at skulle sikre en vildere naturforvaltning, bl.a. i Natura 2000-områder. Det fremgår i den forbindelse af lov om nationalparker, at det forudsættes, at den vildere naturforvaltning er i overensstemmelse med bevaringsmålsætninger i Natura 2000-planen for berørte områder.

#### Forbud mod gødskning, sprøjtning og omlægning af §3-arealer

Pr. 1. juli 2022 træder et forbud mod sprøjtning, gødskning og omlægning af § 3-arealer i kraft. Forbuddet vil gælde alle arealer, der er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, stk. 2 og 3 og vil i praksis hovedsageligt have betydning for ferske enge og strandenge, hvor der i dag kan være en lovlig drift med sprøjtning, gødskning og/eller omlægning. For de øvrige § 3-beskyttede naturarealer gælder der som udgangspunkt allerede et sådant forbud. En delmængde af de § 3 strandenge kan også være kortlagt som habitatnatur, mens de ferske enge ikke har en tilsvarende habitatnaturtype. Lovændringen forventes at have en gavnlig synergieffekt på Natura 2000-områderne, herunder evt. fugle og arter på udpegningsgrundlaget, samt de kortlagte habitatnaturtyper, både i form af en direkte effekt på de kortlagte strandenge og indirekte ved at mindske eventuel randpåvirkning.

## **1.3 Nuværende naturtilstand i Natura 2000-området og Nulalternativ**

I basisanalysen, der danner grundlag for Natura 2000-planen, er der foretaget en nærmere gennemgang af den nuværende naturtilstand i området.

### **1.3.1 Nuværende naturtilstand jf. basisanalysen**

Hovedparten af det kortlagte areal med surt overdrev (6230) er i god-høj naturtilstand med en god-høj strukturtilstand. Den gode naturtilstand skyldes, at 4/5 af arealet plejes og der i øvrigt kun er registreret minimale strukturelle problemer. Den resterende andel har overvejende problemer med tilgroning i middelhøj vegetation pga. manglende pleje (afgræsning).



Omkring 2/3 af det kortlagte areal med hængesæk (7140) er beregnet til at være i god naturtilstand, mens resten beregnes til at være i moderat naturtilstand. Den overvejende gode tilstand skyldes blandt andet, at der stort set ikke er problemer med hydrologien og med invasive arter.

Ca. 3/4 af det kortlagte areal med rigkær (7230) beregnes til at være i god-høj naturtilstand især pga. at det plejes (afgræsses) og der er generelt registreret en god hydrologi på arealerne.

Ca. 70% af det kortlagte areal med tør hede (4030) er beregnet til at være i god naturtilstand pga. en overvejende god struktur på arealerne.

Hele det kortlagte areal med tidvis våd eng (6410) er beregnet til at være i god-høj naturtilstand, hvilket hænger sammen med at der er pleje (afgræsning) på den overvejende del af arealet og der ses næsten ingen problemer med tilgroning i høj vegetation eller vedplanter.

Hovedparten af de kortlagte arealer med våd hede (4010) og kildevæld (7220) er beregnet til at være i moderat naturtilstand, hvilket bl.a. skyldes store problemer med tilgroning med vedplanter, herunder invasive arter.

I området er der kortlagte følgende skovnaturtyper; bøg på mor (9110), skovbevokset tørvemose (91D0) samt elle- og askeskov (91E0). Den arealmæssigt største er elle- og askeskov (91E0), hvor godt halvdelen af arealet har <1 stort træ/ha og resten har 1-5 store træer/ha. I denne naturtype har ca. 2/3 af det kortlagte areal 6-10 liggende døde stammer/ha mens resten har færre. Endelig har ca. 80% af arealet 1-5 stående døde stammer/ha.

På tværs af arealerne med de resterende 3 kortlagte skovnaturtyper i området, bøg på mor (9110), skovbevokset tørvemose (91D0) samt elle- og askeskov (91E0) gælder, at godt halvdelen af det samlede areal har 0-5 store træer/ha, men resten har 1-5 store træer pr. ha. For liggende og stående døde stammer ses en jævn og stor spredning i mængden af dødt ved på tværs af intervallerne.

Jf. seneste Artikel 17-afrapportering til EU om habitatnaturtypernes tilstand, mangler der generelt store træer og dødt ved i skovnaturtyper og lokalt er der problemer med afvanding af de våde skovnaturtyper elle- og askeskov (91E0) og skovbevokset tørvemose (91D0).

I Natura 2000-området er der kortlagt og tilstandsvurderet 27 småsøer med habitatnaturtypen næringsrig sø (3150). De er tilstandsvurderet med hhv. 3 i høj tilstand, 17 i god tilstand og 7 i moderat tilstand. Søerne i høj og god tilstand er generelt præget af en artsrig udbredt undervands- og flydebladsvegetation. Søerne i moderat og ringe tilstand har generelt en mindre udbredelse af en artsrig undervandsvegetation, og de er i større grad domineret af trådalger som indikerer næringsstofforførsel. I området er der kortlagt 9 søer med habitatnaturtypen brunvandet sø (3160). De er tilstandsvurderet med hhv. 5 i høj tilstand og 4 i god tilstand. Søerne i høj og god tilstand er generelt præget af en artsrig undervandsvegetation med gode rentvandsarter. I området er der kortlagt 6 småsøer med habitatnaturtypen søbred med småurter (3130). De er tilstandsvurderet med hhv. 2 i god tilstand og 4 i moderat tilstand. Søerne i god tilstand er generelt præget af en udbredt og artsrig undervandsvegetation. Søerne i moderat tilstand har generelt en mindre udbredelse af amfibiske planter og en mere udbredt øvrig submers vegetation samt en større rørsump. I området er der kortlagt 3 småsøer med habitatnaturtypen kransnålalge-sø (3140) i god tilstand. Søerne er generelt præget af en artsrig udbredt undervandsvegetation domineret af kransnålalger.

I Natura 2000-område er der kortlagt 84 km vandløb med naturtypen vandløb med vandplanter (3260). Skjern Å og alle de store tilløb har en høj vandløbskvalitet, og huser på den baggrund en veludviklet og rentvandskrævende smådyrsfauna.

I området er der kortlagt 3 levesteder for rørdrum. I alle tre områder er tilstanden af levestedet beregnet til høj da de rugende fugle har gode yngle- og fourageringsforhold og sikkerhed for eventuelle prædatorer i de store sammenhængende rørskovsarealer. I området er der kortlagt 2 levesteder for rørhøg. I begge områder er tilstanden beregnet til høj pga. de store sammenhængende og våde rørskovsarealer, hvor der samtidig er stort set ikke ses menneskelige forstyrrelse.

I området er der kortlagt 6 levesteder for plettet rørvagtel. I 5 af disse områder er tilstanden beregnet til høj, mens den sidste er beregnet til moderat. Den høje tilstand skyldes primært, at levestederne har store sammenhængende og permanent sumpede områder med passende vegetationshøjde samt vanskelig adgang for rovdyr som fx. ræv. Levestedet, der kun falder ud i moderat tilstand er for tørt til at være et optimalt levested for arten.

I området er der kortlagt et enkelt levested (med to delarealer) for klyde og fjordterne. Levestedet er beregnet til at være i moderat tilstand for begge arter, hvilket især skyldes, at levestedet ikke ligger fuldstændig isoleret for rovdyr og at levestedet er under tilgroning med høj vegetation.

På udpegningsgrundlaget for Fuglebeskyttelsesområde F118 findes desuden ynglefuglen blåhals samt trækfuglene skestork, sangsvane, blisgås, kortnæbbet gås, bramgås, knarand, skeand og krikand. For disse arter er der ikke udviklet et tilstandssystem for arternes levesteder.

Blåhals blev i NOVANA-programmet for første gang overvåget i dette område i 2019, hvor der blev registreret 12 ynglepar spredt ud i området. De 10 par blev dog fundet fra Skænken Sø og vestpå til Pumpestation Nord. På baggrund af artens forholdsvis beskedne krav til en ynglehabitat vurderes der at være store arealer med velegnede levesteder med våd rørsump og pilekrat langs kanaler og grøfter i dette fuglebeskyttelsesområde. Som det er tilfældet for arten på nationalt plan vurderes der at være gode muligheder for at arten fremover kan ekspandere og øge ynglebestanden yderligere. Der vurderes på den baggrund ikke at være trusler for artens fortsatte forekomst i dette område. Jf. DCE's NOVANA-rapport er blåhals under spredning i det meste af landet. Væksten i bestanden af ynglende sydlig blåhals i Danmark indikerer, at arten ikke er udsat for trusler i et særligt omfang.

Skestork yngler i naboområdet Ringkøbing Fjord, men flytter sig i juli-august (efter ynglesæsonen) ud til de nedre dele af Skjern-ådalen, hvor arten raster og fouragerer inden den trækker sydpå. Arten er hidtil ikke overvåget i det nationale overvågningsprogram (NOVANA), og det er derfor ikke muligt på nuværende tidspunkt at udtale sig om bestandsdynamikken i området. Områdets karakter med mange små og store vandhuller samt uforstyrrede rastepladser tilgodeser generelt artens beskedne krav til en raste- og fourageringslokalitet i træktiden, og der vurderes ikke at være trusler for artens forekomst som trækfugl i området. Jf. DCE's NOVANA-rapport er antallet af skestorker som trækfugl stigende på landsplan og der vurderes ikke at være væsentlige trusler mod arten på rastepladserne.

Sangsvane har en fluktuerende og de seneste år stærkt stigende forekomst som trækfugl i dette område. Overvågningen kan dog ikke umiddelbart sammenlignes, da det meste af dette fuglebeskyttelsesområde er nyt og den tidligere overvågning af sangsvane kun er foregået i de nedre dele af ådalen, der hidtil har været en del af det naboliggende fuglebeskyttelsesområde F43 - Ringkøbing Fjord. I dette område fouragerede arten i træk og vintertiden i stor stil i og omkring Hestholm Sø, men også andre steder primært i de nedre dele af ådalen. Desuden ses arten ofte på enge og dyrkede arealer med vintersæd i og omkring ådalen. Vandfladen især i Hestholm Sø anvendes til overnatning for arten, men andre større vandflader, der måske ligger nærmere et velegnet fourageringsareal, kan også anvendes. Områdets karakter med mange enge, dyrkede marker og store åbne vandflader tilgodeser generelt artens krav til fourageringsområder, og dens krav til sikre og uforstyrrede rastelokaliteter, og der vurderes ikke at være trusler for artens

forekomst i området. Jf. DCE's NOVANA-rapport er forekomsten af sangsvane i Danmark mangedoblet siden midten af 1960'erne.

Blisgås har en fluktuerende forekomst i dette område, hvilket givetvis kan forklares med, at de rastende fugle i stor grad udveksler med fugle i Ringkøbing Fjord-området. Bestanden af blisgås i de to fuglebeskyttelsesområder betragtes derfor under et. Arten ses i træk- og vintertiden fouragerer på enge og ekstensive græsarealer inden for fuglebeskyttelsesområdet. I forbindelse med rast og overnatning benytter arten dels vandarealer inden for området, men flyver givetvis sammen med andre gåsearter for det meste til overnatning i Ringkøbing Fjord. Områdets karakter med enge og ekstensive græsarealer tilgodeser generelt artens krav til fourageringsområder, og vandarealer inden for området og i Ringkøbing Fjord tilgodeser dens krav til sikre og uforstyrrede raste- og overnatningslokaliteter, og der vurderes på den baggrund ikke at være trusler for artens forekomst i området. Jf. DCE's NOVANA-rapport har antallet af blisgæs i Danmark har været stigende gennem de seneste årtier, omend uden yderligere vækst i de seneste år. Arten er genstand for en stigende jagtlig udnyttelse herhjemme, men der formodes ikke at være nogen konkrete trusler for bestanden.

Kortnæbbet gås har en stærkt fluktuerende forekomst som trækfugl i dette område. Overvågningen kan ikke umiddelbart sammenlignes over hele perioden, da det meste af dette fuglebeskyttelsesområde er nyt og den tidligere overvågning af kortnæbbet gås kun er foregået i de nedre dele af ådalen, der hidtil har været en del af det naboliggende fuglebeskyttelsesområde F43 - Ringkøbing Fjord. I dette område fouragerede arten i træk og vintertiden i stor stil på enge og dyrkede arealer med vintersæd omkring ådalen. Vandfladen især i Hestholm Sø anvendes til overnatning for arten, men andre større vandflader, der måske ligger nærmere et velegnet fourageringsareal, kan også anvendes. Jf. DCE's NOVANA-rapport har antallet af kortnæbbede gæs på lang sigt været stigende både i Danmark og for bestanden som helhed. På den korte bane har der de seneste år været tegn på en stabilisering af bestanden, som med al sandsynlighed kan relateres til en øget afskydning og den adaptive forvaltningsplan for arten.

Bramgås har en nogenlunde stabil forekomst som trækfugl i dette område selv om overvågningen ikke umiddelbart kan sammenlignes over hele perioden. Det meste af dette fuglebeskyttelsesområde er nyt og den tidligere overvågning af bramgås kun er foregået i de nedre dele af ådalen, der hidtil har været en del af det naboliggende fuglebeskyttelsesområde F43 - Ringkøbing Fjord. I dette område fouragerede arten i træk og vintertiden i stor stil på enge og dyrkede arealer med vintersæd i og omkring ådalen. Vandfladen især i Hestholm Sø anvendes til overnatning for arten, men andre større vandflader, der måske ligger nærmere et velegnet fourageringsareal, kan også anvendes. Områdets karakter med mange enge, dyrkede marker og store åbne vandflader tilgodeser generelt artens krav til fourageringsområder, og dens krav til sikre og uforstyrrede rastelokaliteter, og der vurderes ikke at være trusler for artens forekomst i området. Jf. DCE's NOVANA-rapport er antallet af bramgæs i Danmark vokset støt siden midten af 1980'erne. Det vurderes pt. ikke at være bestandsregulerende trusler for arten her i landet.

Knarand har en nogenlunde stabil forekomst som trækfugl i dette område. Overvågningen kan ikke fuldstændig sammenlignes over hele perioden, da det meste af dette fuglebeskyttelsesområde er nyt og den tidligere overvågning af skeand kun er foregået i de nedre dele af ådalen, der hidtil har været en del af det naboliggende fuglebeskyttelsesområde F43 - Ringkøbing Fjord. Dog ses arten fortsat overvejende fouragere og raste i de vådeste dele af engarealerne i Vesterenge og i Hestholm sø. Områdets karakter med mange våde enge og store åbne vandflader uden forstyrrelser tilgodeser generelt arten, og der vurderes ikke at være trusler for artens forekomst i området. Jf. DCE's NOVANA-afrapportering for fugle har knarand på kort sigt haft en stigende bestand, hvilket også skal ses i lyset af en stigende bestand i hele Nordvesteuropa.

Skeand har en nogenlunde stabil forekomst som trækfugl i dette område. Overvågningen kan ikke

fuldstændig sammenlignes over hele perioden, da det meste af dette fuglebeskyttelsesområde er nyt og den tidligere overvågning af skeand kun er foregået i de nedre dele af ådalen, der hidtil har været en del af det naboliggende fuglebeskyttelsesområde F43 - Ringkøbing Fjord. Dog ses arten fortsat overvejende fouragere og raste i de vådeste dele af engarealerne i Vesterenge og i Hestholm sø. Områdets karakter med mange våde enge og store åbne vandflader tilgodeser generelt artens krav til fourageringsområder, og dens krav til sikre og uforstyrrede rastelokaliteter, og der vurderes ikke at være trusler for artens forekomst i området. Jf. DCE's NOVANA-rapport har den samlede danske bestand de sidste ca. 20 år været fluktuerende, men den vurderes af DCE at være faldende, for at ligge på et mere stabilt niveau de sidste ti år.

Krikand har en fluktuerende omend nogenlunde stabil, høj forekomst som trækfugl i dette område. Overvågningen kan ikke fuldstændig sammenlignes over hele perioden, da det meste af dette fuglebeskyttelsesområde er nyt og den tidligere overvågning af krikand kun er foregået i de nedre dele af ådalen, der hidtil har været en del af det naboliggende fuglebeskyttelsesområde F43 - Ringkøbing Fjord. Dog ses arten fortsat overvejende fouragere og raste i de vådeste dele af engarealerne i Vesterenge og i Hestholm sø. Områdets karakter med mange våde enge og store åbne vandflader tilgodeser generelt artens krav til fourageringsområder, og dens krav til sikre og uforstyrrede rastelokaliteter, og der vurderes ikke at være trusler for artens forekomst i området. Jf. DCE's NOVANA-rapport er det samlede antal af krikænder i oktober 2018, det næsthøjeste antal, der er registreret siden 2004 og kun overgået af antallet i 2015. Set i det lange perspektiv er der, bedømt ud fra 62 regelmæssigt overvågede lokaliteter 1980-2018, en stigende bestand i den lange periode og en stabil bestand på et højere niveau i den korte.

P

å udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området findes arterne vandranke, grøn kølleguldsmed, bæklampret, flodlampret, havlampret, laks, odder og damflagermus.

Vandranke er almindelig forekommende i den vestligste del af Natura 2000-området, og arten er registreret på 29 lokaliteter i 2017 på strækningen mellem Albæk og Hareholm/Kalvholm. Arten har siden sidste overvågningsperiode udvidet sin udbredelse en smule op i Skjern Å-systemet. Arten har udbredt forekomst på egnede lokaliteter på de nedre dele af Natura 2000-området, og der vurderes således ikke at være trusler for artens fortsatte forekomst i området. Jf. DCE's seneste NOVANA-afrapportering om arten er forekomsten af vandranke stabil-stigende i den atlantiske region, som er den eneste region i Danmark, hvor arten findes.

Grøn kølleguldsmed blev registreret på 6 lokaliteter i Skjern Å og på de nedre dele af dens tilløb i Omme- og Vorgod Å under overvågningen i 2014. I 2018 blev arten genfundet alle stederne og samtidig registreret på yderligere 8 lokaliteter i vandløbssystemet. Arten var således udbredt fra udløbet i Ringkøbing Fjord helt op til Arnborg i den østligste ende af området. Arten blev registreret på 14 forskellige lokaliteter i området i de seneste to overvågningsperioder, hvilket stort set er den samme udbredelse som blev registreret i overvågningsperioden 2004-2011. Eneste afvigelse er en udvidelse af udbredelsen i Vorgod Å. Arten har umiddelbart vurderet en meget stor bestand i Skjern Å-systemet, hvor den gennem en årrække har udvidet sin udbredelse i Natura 2000-området. Den generelt meget gode vandløbskvalitet i områdets store vandløbssystem Skjern Å med tilløb giver gode ynglemuligheder for arten, og der vurderes således ikke at være trusler for artens forekomst i området. Jf. DCE's NOVANA-afrapportering er grøn kølleguldsmed i den seneste NOVANA-periode fra 2012-17 fundet på færre lokaliteter i begge biogeografiske regioner. Udbredelsen er dog øget i den kontinentale region, mens den har været stabil i den atlantiske region.

Bæklampret er registreret 30 gange i området på 17 forskellige lokaliteter i perioden 2004-2018. Arten er registreret mange steder i det store vandløbssystem Skjern Å, men er også registreret i de større tilløb Rind Å, Kartoff Å og Vorgod Å. Arten trives godt i de mange små, middelstore og store vandløb i dette Natura 2000-område, og da artens krav til vandkvalitet, fouragering og gydning generelt er opfyldt, vurderes der at være gode forudsætninger for en

forekomst af bæklampret. Der vurderes således ikke at være trusler for artens fortsatte forekomst i området. Jf. DCE's NOVANA-rapport er bæklampret udbredt over det meste af landet og forekommer i såvel den atlantiske som den kontinentale biogeografiske region. Baseret på data fra overvågningsprogrammet ser udbredelsen af bæklampret i Danmark ud til at være stabil.

Flodlampret er overvåget i området i 2015, men ikke fundet. Der foreligger derfor begrænset viden om artens eventuelle forekomst i området. Det vurderes dog, at områdets karakter med et stort vandløbssystem giver gode gydemuligheder for flodlampret i områdets store vandløb. Der vurderes således ikke at være trusler for artens forekomst i området. Jf. DCE's NOVANA-rapport ikke muligt på nuværende tidspunkt at vurdere, om der er sket ændringer i artens udbredelse inden for de habitatområder, hvor arten er en del af udpegningsgrundlaget.

Havlampret er fundet på en enkelt lokalitet i Skjern Å i 2015. Kendskabet til artens forekomst i området er generelt mangelfuldt, og det er derfor ikke muligt på nuværende tidspunkt at give en nærmere beskrivelse af bestanden. Det vurderes dog, at områdets karakter med et stort vandløbssystem giver gode muligheder for gydemuligheder for havlampret i områdets store vandløb. Der vurderes således ikke at være trusler for artens forekomst i området. Jf. DCE's NOVANA-rapport ikke muligt på nuværende tidspunkt at vurdere, om der er sket ændringer i artens udbredelse inden for de habitatområder, hvor arten er en del af udpegningsgrundlaget.

Laks. Opgangen af gydemodne laks i Skjern Å-systemet er beregnet af Danmarks Tekniske Universitet - DTU Aqua fem gange i perioden fra 2008 til 2017. Beregningerne viser nogen fluktuation mellem undersøgelsesårene. Flest laks er der registreret i den seneste undersøgelse i 2017. På baggrund af undersøgelser af nedtrækkende laksesmolt i 2016 og 2017 forventes opgangen af gydemodne laks dog at blive noget lavere i de kommende år. Skjern Å laksen passerer talrigt op gennem Skjern Å under artens gydeatræk, og der vurderes umiddelbart ikke at være trusler for artens forekomst i området.

Der er fundet spor/ekskrementer fra odder på 8 undersøgte stationer i området både ved seneste overvågning og i forrige overvågningsperiode 2011-12. Som det fremgår af kortet nedenfor, har arten en forekomst i hele Skjern Å systemet med tilløb inden for området. Det vurderes, at arten benytter området i langt større grad end illustreret af overvågningen, og ud fra områdets karakter med et stort vandløbssystem, søer og store uforstyrrede områder vurderes der at være en stor og stabil forekomst af odder i området. Der vurderes således ikke at være trusler for artens forekomst i området. Jf. DCE's NOVANA rapport fremgår det, at der i Jylland findes en vidt udbredt og levedygtig bestand af odder som er fælles for den atlantiske og den kontinentale biogeografiske region.

Damflagermus er ved de seneste to overvågningsperioder registreret på en overvågningsstation vest for Hestholm sø. Det vurderes dog, at arten benytter området i forbindelse med fouragering og yngel i større grad end illustreret af overvågningen. Især da de store arealer med søflade og sønær skov i området vurderes at give gode forudsætninger for en forekomst af damflagermus. Der vurderes ikke at være trusler for artens forekomst i området. Jf. DCE's NOVANA-afrapportering for 2012-17 er forekomsten af damflagermus inden for de N2000-områder, hvor arten er på udpegningsgrundlaget, stabil.

En række naturtyper og levesteder for arter og fugle, som området er udpeget for at beskytte, kræver vedvarende drift for at sikre eller genoprette gunstig bevaringsstatus. Det gælder fx en række lysåbne naturtyper. Samtidig kræver andre naturtyper og levesteder i moderat til dårlig tilstand tiltag, der kan imødegå forringelse.

Hvis ikke indsatsprogrammet i Natura 2000-planen realiseres, er der risiko for, at den høje eller gode naturtilstand på en store andel af områdets naturtyper ikke fastholdes. Tilsvarende er

der risiko for, at naturtilstanden ikke vil blive forbedret på bl.a. hængesæk, tør hede, våd hede og kildevæld da der er behov for en indsats i form af en hensigtsmæssig drift bl.a. for at hindre yderligere tilgroning i høje urter og vedplanter, herunder invasive arter.

Naturtilstanden vil potentielt set ikke blive sikret eller forbedret på områdets småsøer, herunder f.eks. de næringsrige småsøer og søer med naturtypen søbred med småurter, der bærer præg af næringsstofftilførsel.

Uden realisering af indsatsprogrammet vil leve, raste- og fourageringsområder for områdets yngle- og trækfugle ikke blive sikret eller forbedret, herunder især levesteder for ynglefuglene klyde og fjordterne og tilsvarende vil levestederne for de øvrige arter på områdets udpegningsgrundlag ikke blive sikret fremover.

For en stor del af de udpegede trækfuglearter er der stor synergi med indsatserne i vandområdeplanen, da en udbredt undervandsvegetation er af stor betydning som fødegrundlag for de mange trækfugle.

I tilfælde af, at indsatsprogrammet i planen for tredje planperiode ikke gennemføres, er der risiko for at den biologiske mangfoldighed i området generelt stagnerer, hvilket for befolkningen kan betyde, at de ikke får adgang til naturområder af højere kvalitet. Rekreative aktiviteter kan af denne årsag blive mindre attraktive, hvorved den positive effekt på befolkningens sundhed udebliver.

## **1.4 Den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet**

I dette afsnit beskrives de øvrige miljøforhold i og udenfor Natura 2000-området, der kan blive væsentligt berørt af Natura 2000-planen.

### **1.4.1 Flora, fauna og biologisk mangfoldighed**

Natura 2000-planen bidrager, ud over sikring af naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget for området, generelt til at sikre de øvrige naturtyper og arter, der findes inden for området, idet Natura 2000-planerne generelt medvirker til at etablere gunstige forhold for naturen.

Tilgroning med høje græsser, urter og vedplanter samt forekomst af invasive arter forandrer naturen og kan føre til ændringer i artssammensætningen, således at vegetationen i højere grad præges af arter, der ikke er karakteristiske for naturtypen. Genetablering af mere naturlige vegetationsforhold vil modvirke denne udvikling, ligesom det også kan medvirke til, at arter, der ikke er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området får forbedrede forhold.

Ændringer i hydrologien som følge af realisering af hydrologiprojekter kan bl.a. medvirke til at sikre, at den naturlige, naturtype-karakteristiske vådbundsvegetation genindfinder sig i større dele af området. Genetablering af en hensigtsmæssig hydrologi kan ligeledes medvirke til at naturtyper og arter, der ikke er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området får forbedrede hydrologiske forhold.

Med planens indsats for habitatnaturen sikres samtidig en stor del af den § 3-beskyttede natur i området. Derudover vil en mulig etablering af sammenhængende natur ved udlægning af omdriftsarealer til ny natur bidrage til at gøre arealerne mere robuste, ligesom randpåvirkningerne af naturen vil blive mindsket. Samtidig kan Natura 2000-planen medføre udpining af jordbunden på arealer, der er næringsberigede som følge af nuværende eller tidligere gødsning. Udpining vil øge sandsynligheden for indvandring af en artsrig flora og fauna, da en meget stor del af især de sjældnere arter er tilknyttet næringsfattige forhold. Dette vurderes også at gavne en stor del af områdets § 3-beskyttede enge, heder, moser og overdrev, der ikke er omfattet af Natura 2000-

planen. Udlægning af skove til urørt skov vil medføre at skovdriften ophører og i vidt omfang skal overlades til sig selv. Dermed vil der skabes plads til naturlige biologiske processer, der skaber flere levesteder, og dermed øger den biologiske mangfoldighed. I overgangsperioden vil der ofte aktivt blive skabt flere habitater f.eks. ved veteranisering af træer og skabelse af lysninger.

I og omkring Natura 2000-området findes bestande af fredede arter som padder, firben, hugorm, snog og andre krybdyr. Hertil kommer mange andre fåtallige eller sjældne arter af bl.a. insekter, fugle, flagermus, vandplanter som fx. vandranke, mosser og svampe. Genetablering af hensigtsmæssig hydrologi og natur samt sikring af en hensigtsmæssig drift/pleje eller skovnaturtypebevarende drift eller urørt skov vil i mange tilfælde medføre, at forholdene for ovenstående arter og naturarealer forbedres, idet deres naturgrundlag forbedres sammen med indsatsen for habitatnaturen.

### **1.4.2 Befolkningen**

Natura 2000 område N68 Skjern Å er beliggende i Ringkøbing-Skjern kommune, der har et indbyggertal på 56.182.

Natura 2000 planen har fokus på sikring af den eksisterende udpegede natur i området. Sikringen af den eksisterende natur kan have betydning for arealanvendelsen, idet der kan forekomme arealer, som i forbindelse med gennemførelsen af planen vil blive omfattet af en plejeindsats, som fx vil kunne medføre en ændret drift på arealerne.

Planen vurderes at bidrage til at sikre og forbedre naturgrundlaget, hvilket giver mulighed for større naturoplevelser. Natura 2000-planen vil kun undtagelsesvist og på mindre arealer kunne hindre den rekreative udnyttelse af områderne, der foregår i dag. Ændringer af hegning eller udlægning af arealer til urørt skov kan potentielt have en betydning for befolkningens adgang i området. Udlægning af urørt skov i området kan f.eks. medføre, at færdsel uden for veje og stier med tiden kan ændre sig.

### **1.4.3 Menneskets sundhed**

Mange, især bynære, Natura 2000-områder udnyttes til rekreative aktiviteter, f.eks. vandring og cykling, som bidrager til menneskets sundhed. Natura 2000-planen vil potentielt kunne medføre, at den rekreative udnyttelse af områder udlagt til urørt skov ændrer sig, ligesom der vil være øget fokus på formidling af naturen til gavn for brugere af området. Udover urørt skov vil Natura 2000-planen kun undtagelsesvist og på mindre arealer ændre den rekreative udnyttelse af områderne, der foregår i dag, da indsatserne i området primært drejer sig om pleje af lysåbne naturtyper og levesteder for ynglefugle, bekæmpelse af invasive arter og potentiel udtagning af lavbundsorde samt sikring af hensigtsmæssig drift og pleje af arealerne.

Stort set hele forløbet af Skjern Å er særdeles velbesøgt af lystfiskere fra ind- og udland. Tilsvarende er der mange besøgende på de mange cykel- og vandrestier der er anlagt især i de nedre dele af området nær Skjern, hvor der desuden er anlagt shelters, udsigtsplatforme og fugletårne. Alt sammen giver det mange mennesker mulighed for både motion og naturoplevelser i området.

### **1.4.4 Jordbund, vand, luft og klimatiske faktorer**

Mulig etablering af sammenhængende natur ved udlægning af omdriftsarealer til ny natur kan bidrage til at gøre arealerne mere robuste overfor ekstreme vejrforhold og klimaændringer, ligesom randpåvirkningerne af naturen vil blive mindske. Samtidig kan Natura 2000-planen medføre udpining af jordbunden på arealer, der er næringsberigede som følge af nuværende eller tidligere gødskning.

Mulig etablering af ny natur på lavbundsarealer kan derudover potentielt medvirke til at mindske udledningen af CO<sub>2</sub> samt påvirke søer og vandløb positivt og bidrage til realisering af vandområdeplanen for området.

#### 1.4.5 Materielle goder og kulturarv

Det vurderes ikke, at planen påvirker materielle goder, idet en realisering af indsatsprogrammet ikke berører ejendomme eller andre værdier for den brede befolkning eller lokalbefolkninger. Planen vil potentielt kunne påvirke kulturarv fx i form af pleje af fortidsminder idet der findes adskillige gravhøje og enkelte sten og jorddiger i området. Der ligger flere kirker i kanten af området, men disse forventes ikke at kunne blive påvirket af planen på nogen måde. Planen vurderes ikke at medføre en negativ påvirkning af andet kulturarv.

#### 1.4.6 Landskab

Området er primært karakteriseret ved de store lysåbne eng- og mosearealer langs Skjern Å, der mange steder afgrænses af overdrevsskrænter langs kanterne. Skjern Ådalen blev dannet af smeltevand efter sidste istid. Åen er Danmarks vandrigeste og afvander 11 % af Jylland. Den udspringer nær Tørring og løber mod vest og ender med et delta ud i Ringkøbing Fjord. I den øvre del er vandløbet naturligt slynget, mens den nedre, vestlige del er præget af, at Skjern Å først blev uderettet i 1966 og dernæst genslynget via Nordeuropas største naturgenopretningsprojekt, der blev gennemført i 1999-2002. I den forbindelse blev der langs den nederste del af åen, tæt ved Skjern by skabt en del store søer i nærheden af åen bl.a. Hestholm sø. I forbindelse med projektet blev der etableret ca. 40 km nye vandløb, inkl. de genbrugte strækninger.

Sikring og forbedring af naturgrundlaget som følge af Natura 2000-planen med forbedring af levesteder for visse ynglefugle, pleje af hedearealer, udtagning af lavbundsgrunde, urørt skov, bekæmpelse af invasive arter samt sikring af hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje af arealerne vil potentielt kunne øge landskabsværdien, idet et varieret landskab bestående af forskellige landskabstyper fastholdes og udbygges. Plejeindsatser ifm. N2000-planen vurderes således at kunne få en synlig effekt på landskabet i området.

#### 1.4.7 Arter

Natura 2000-området rummer vigtige raste- og overnatningssteder for en lang række arter af: svane, gæs, ænder og vadefugle, der alle har en forekomst af enten national eller international betydning. Den terrestriske natur i ådalen er desuden et vigtigt yngleområde for røskovstilknyttede arter. Gennemførelse af Natura 2000-planens indsatsprogram til sikring af yngle-, raste og overnatningslokaliteter vil kunne sikre og forstærke områdets værdi for såvel yngle- som for trækfuglene.

Området fungerer desuden som vandrings- og gydelokalitet for især laks på dens vandring fra havet til gydepladserne i områdets vandløb. En tilfredsstillende vandløbskvalitet og muligheden for at foretage gydevandringer fra gydepladserne til opvækstområderne i havet er vigtigt for at levedmulighederne for denne art ikke forringes. Dette sikres via indsatserne i vandområdeplanen for området. Uforstyrrede forhold i og omkring vandområderne og vandløbene er vigtigt for at opretholde bestanden af odder som den kendes i dag.

De små søer og vandhuller i områdets er vigtige ynglesteder for bl.a. spidssnudet frø. og områdets naturtyper er desuden voksested for flere sjældne planterarter, herunder vandranke, vandpeber-bækærve og flod-klaseskærm. Desuden bør fremhæves en bestand af grøn kølleguldsmed i og langs vandløbene.



Natura 2000-planen vil kunne påvirke forskellige Bilag IV-arter, arter på udpegningsgrundlaget, og arter som lever i tilstødende områder, positivt, da planen indeholder en række indsatser til sikring eller forbedring af naturtyperne der er levested for arterne i området.

#### 1.4.8 Fredninger, fredede områder og vildtreservater

Natura 2000-området omfatter eller berøres af tre relevante fredninger. De to fredninger dels af de nedre dele af Karstoft Å og dels af Hjøllund Bæk skal sikre de landskabelige og biologiske værdier (herunder levesteder for Skjern Å laksen). Fredningen af Arnborg Hedegård skal sikre de store landskabelige værdier og offentlighedens adgang til området.

Diverse fredninger af kirker og deres omgivelser findes også i kanten af området, men de vurderes ikke at have relevans for N2000 området.

Indsatsprogrammet i Natura 2000-planen for området vurderes ikke at stride imod områdets fredninger, da disse har til formål at sikre naturværdier, hvilket Natura 2000-planen forventes at bidrage til.

### 1.5 Eksisterende miljøproblemer

Truslerne mod naturværdierne og områdets udpegningsgrundlag er beskrevet i basisanalysen, der danner grundlag for udkast til Natura 2000-planen for området. Planens mål er at sikre udpegningsgrundlaget mod disse trusler herunder prioritering i tilfælde af modstridende naturinteresser.

Området er generelt karakteriseret ved, at der er store, lysåben arealer i god tilstand med pleje (især surt overdrev), men også arealer (primært våde naturtyper) med manglende drift, hvorfor tilgroning, herunder tilstedeværelse af invasive arter, kan være en trussel. Tilgroning med høje græsser/urter og vedplanter samt tilstedeværelse af invasive arter forandrer naturen og kan føre til ændringer i vegetationen, således at den naturtype-karakteristiske vegetation erstattes af en mere artsfattig vegetation, der i højere grad præges af mere almindelige, konkurrence-stærke arter. Invasive plantearter er ikke-hjemmehørende arter, der fortrænger naturlig vegetation. Forekomst af invasive arter er en trussel, fordi arterne breder sig hurtigt og udkonkurrerer de arter, der er karakteristiske for naturtyperne. Invasive arter kan i dette område særligt være et problem hedenaturtyperne.

Deposition af luftbårne kvælstofforbindelser, herunder ammoniak, kan påvirke næringsfattige naturtyper. Naturtyperne har forskellig sårbarhed over for kvælstofdeposition.

Afvanding i form af grøfter, dræn eller pumper forandrer ligeledes naturen og kan føre til ændringer i vegetationen, således at den naturlige, naturtype-karakteristiske vådbundsvegetation erstattes af en vegetation, der i højere grad præges af mere almindelige, konkurrence-stærke arter, der er knyttet til mere tørre forhold.

Indsatsen for de lysåbne naturtyper mod især tilgroning med høje urter og vedplanter vil i en vis udstrækning også medvirke til at sikre forholdene for områdets udpegede ynglefuglearter samt en lang række andre fuglearter og arter, der benytter området som yngle- og rasteområde. Der vurderes derfor at være stor synergi mellem naturtypeindsatsen og indsatsen til sikring af fuglenes levesteder.

Der er inden for området kortlagt 46 småsøer. 7 af de kortlagte søer af naturtypen næringsrig sø og søbred med småurter er beregnet til kun at være i moderat tilstand. I disse er der konstateret en vist udbredelse af grønne trådalger og en mindre udbredt undervandsvegetation, hvilket bl.a. kan

skyldes tilførsel af næringsstoffer. Evt. trusler for områdets store søer over 5 ha og vandløb vurderes og håndteres i vandområdeplanen for området.

For vandranke, grøn kølleguldsmed, bæklampret, flodlampret, havlampret, odder og damflagermus er der af Miljøstyrelsen foretaget en overvågning over arternes forekomst inden for området, og for laksens vedkommende er dens forekomst i Skjern-systemets vandløb undersøgt og DTU Aqua. Der vurderes ikke at være trusler med disse arters forekomst i området.

For ynglefuglenes vedkommende er der foretaget levestedskortlægning for arterne rørdrum, rørhøg, plettet rørvagtel, klyde og fjordterne. For de rørskovstilknyttede arter rørdrum og rørhøg er alle de kortlagte arealer i høj tilstand, da de opfylder de to arters krav til levested. For plettet rørvagtels vedkommende er 5 af de 6 kortlagte levesteder for arten i høj tilstand, mens den sidste kun er i moderat tilstand, da den vurderes at være for tør til at udgøre et optimalt levested for arten. For de kolonirugende arter klyde og fjordterne er de kortlagte levesteder i moderat tilstand. Den væsentligste årsag til dette skyldes tilgroning af levestederne i området og at levestederne ikke ligger fuldstændig isoleret for rovdyr, der således har adgang til at prædere ynglefuglene.

For stort set samtlige af de udpegede trækfugle (svaner, gæs og ænder) er især de lavvandede områder i Hestholm Sø og Vesterenge vigtige som raste- og overnatningsområder, da arterne her kan føde og uforstyrret kan overnatte inden trække mod overvintringsområder fortsætter. Der vurderes generelt ikke at være trusler for disse fuglearter i området.

Der er ikke kendskab til øvrige trusler i området.

### 1.5.1 Planens påvirkning af truslerne i området

I dette afsnit redegøres der for, om planen, med dens indsatser, potentielt vurderes at forværre eller afhjælpe ovennævnte trusler.

Natura-2000 planen indeholder ingen konkrete indsatser, der kan ændre på deposition af kvælstof eller øvrig næringsstofftilførsel til områdets naturtyper. Emission af ammoniak reguleres gennem husdyrgodkendelsesloven, som bidrager til at mindske ammoniakudledning fra punktkilder. Planen indeholder en målsætning om etablering af og fastholdelse af pleje på de lysåbne naturtyper og dermed i flere tilfælde levesteder for ynglefugle som klyde og fjordterne. Der gennemføres desuden en grundlæggende indsats på hedearaler. Disse indsatser forventes at nedbringe truslen om tilgroning og ligeledes at medvirke til at bekæmpe de invasive arter inden for Natura 2000-området.

Etablering af en mere hensigtsmæssig hydrologi samt fastholdelse af de indsatser, der evt. er gennemført for at forbedre hydrologien i de to foregående planperioder vil bidrage til at stabilisere eller forbedre naturtilstanden og mindske behovet for en vedvarende indsats i de beskyttede naturtyper, der stiller særlige krav til hydrologien. Der er planlagt indsats om urørt skov.

Der søges udtaget kulstofholdig lavbundsjord i så der kan skabes større sammenhængende arealer samtidig med, at udtagningen bidrager til at reducere udledningen af CO<sub>2</sub> og et renere vandmiljø. Indsatsen for de lysåbne naturtyper vil desuden i stor udstrækning medvirke til at sikre forholdene for områdets udpegede arter.

Med vandområdeplanerne og de tilhørende indsatsprogrammer gennemføres indsatser til opfyldelse af vandplanlægningens mål om god økologisk tilstand i vandløb, søer og kystvande. Disse indsatser bidrager tillige til at opfylde bevaringsmålsætningerne for akvatiske arter og naturtyper i overensstemmelse med de bevaringsmålsætninger, der fremgår af Natura 2000-planen for området, og vil betyde forbedrede levevilkår for de fleste af områdets udpegede trækfuglearter.

## 1.6 Internationale miljøbeskyttelsesmål

Danmark har tilsluttet sig en række internationale konventioner indeholdende miljøbeskyttelsesmål, hvis indhold i en lang række tilfælde er indarbejdet i lovgivningen. For EU- lovgivningen gælder generelt, at den er implementeret i dansk lovgivning. Danmark har bl.a. ratificeret Ramsarkonventionen og Biodiversitetskonventionen. Biodiversitetskonventionens formål er bl.a. at sikre, at den biologiske mangfoldighed bevares. Formålet med Ramsarkonventionen er at beskytte vådområder med en særlig betydning for fugle. Danmark har udpeget 28 Ramsarområder, der alle indgår i EU's fuglebeskyttelsesområder. Ramsarområderne er dermed en del af det danske Natura 2000-netværk.

Planen er en udmøntning af EU's Habitat- og Fuglebeskyttelsesdirektiv implementeret i dansk lov via Miljømålsloven, lovbekendtgørelse nr.119 af 26. januar 2017 med senere ændringer. Planen vil sikre, at areal og tilstand af kortlagte naturtyper og levesteder for omfattede arter ikke går tilbage eller forringes. Samtidig vil der ske en særlig indsats for truede naturtyper og arter, hvilket er afspejlet i indsatsprogrammet i Natura 2000-planerne for tredje planperiode.

## 1.7 Planens indvirkning på miljøet

Natura 2000-planens indsats vedrører hovedsageligt forbedring af allerede eksisterende og beskyttet natur, idet evt. forbedrede vandforhold for naturarealer og eventuel udtagning af kulstofholdige lavbundsjord har en positiv effekt på særligt biodiversitet, men også i forhold til vand- og klimamål.

I tabel 1 herunder er gennemgået planens sandsynlige indvirkning på en række faktorer ifølge lovbekendtgørelse nr. 1976 af 27. oktober 2021, bilag 4.

Planens indvirkning på	Påvirkes	Ingen påvirkning	Redegør for indvirkning
Flora, fauna og biologisk mangfoldighed	X		<p>Der er indledningsvist i den strategiske miljøvurdering redegjort for planens indvirkning på miljøet over landegrænser.</p> <p>Natura 2000-planen medvirker generelt til at sikre, at flora, fauna og biologiske mangfoldighed bevares og forbedres, idet planen medvirker til at skabe gunstige forhold for naturen. I Natura 2000-område N68, Skjern Å, vil Natura 2000-planen medvirke til at hindre tilgroning af en række levesteder for ynglefugle og samtidig forbedre forholdene for rastende trækfugle. Det også kan medvirke til, at arter, der ikke er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området får forbedrede forhold. Ændringer i hydrologien som følge af realisering af hydrologiprojekter kan bl.a. medvirke til at sikre, at den naturlige, naturtype-karakteristiske vådbundsvegetation genindfinder sig i større dele af området. Genetablering</p>

		<p>af en hensigtsmæssig hydrologi kan ligeledes medvirke til at naturtyper og arter, der ikke er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området får forbedrede hydrologiske forhold.</p> <p>Realisering af planens indsatsprogram vil samtidig sikre den § 3-beskyttede natur i området. Dette vurderes også at gælde for den meget lille del af områdets § 3-beskyttede enge, der ikke er omfattet af Natura 2000-planen. I og omkring Natura 2000 området findes en god bestand af de fredede arter grønbroget tudse, strandtudse samt maj-gøgeurt. Sikring af en mere hensigtsmæssig hydrologi, samt sikring af pleje medfører, at forholdene for ovenstående arter og naturarealer forbedres idet deres naturgrundlag forbedres sammen med indsatsen for habitatnaturen.</p>
Befolkningen	X	<p>Natura 2000 planen har fokus på sikring af den eksisterende udpegede natur i området. For visse arealer vil gennemførelsen af planen betyde, at de vil blive omfattet af en plejeindsats, som vil kunne medføre en ændret drift på arealerne.</p> <p>Planen vurderes at bidrage til at sikre og forbedre naturgrundlaget, hvilket giver mulighed for større naturoplevelser.</p> <p>Visse indsatser, fx potentielle hydrologiprojekter og urørt skov, vil kunne medføre ændringer i adgangen til delområder indenfor Natura 2000-området.</p> <p>Der er offentlig adgang til store dele af området. Natura 2000-planen indebærer ikke yderligere restriktioner for offentlighedens adgang.</p>
Menneskers sundhed	X	<p>Planen medvirker til at sikre de beskyttede naturtyper i området således, at naturen i området på sigt opnår en god-høj kvalitet. Naturområder af god-høj kvalitet er af betydning for</p>

			den rekreative udnyttelse af området og dermed menneskers sundhed. Det vurderes, at gennemførelsen af planen ikke vil være i modstrid med hensynene til menneskers sundhed, men i stedet at en øget biodiversitet og mere robuste økosystemer vil bidrage positivt til menneskets sundhed. Sikringen af en beskyttede natur vurderes i øvrigt ikke at have en sundhedsmæssig effekt.
Jordbund		X	Det vurderes, at planen ikke påvirker jordbundens beskaffenhed idet at indsatsprogrammet i planen ikke omfatter tiltag som vil kunne bevirke, at stoffer eller andet materiale vil kunne påvirke jordbunden, ligesom der heller ikke graves i området.
Vand	X		Natura 2000-planen rummer ikke indsatstakrav for vandkvaliteten, da disse krav fastlægges i vandområdeplanerne. Natura 2000-planens indsatser vedrørende naturpleje og sikring af en mere hensigtsmæssig hydrologi vil medvirke til at tilbageholde kvælstof og dermed bidrage til at opfylde vandområdeplanens mål.
Luft		X	Det vurderes, at Natura 2000-planens indsatser for forbedring af de beskyttede naturtyper og arter ikke vil have indflydelse på luftkvaliteten, fordi indsatserne ikke medfører emission af stoffer til luften.
Klimatiske faktorer	X		Omlægning af lavbundslande fra omdriftsarealer til naturarealer vil potentielt kunne medvirke til at begrænse udledningen af CO <sub>2</sub> .
Materielle goder		X	Det vurderes, at planen ikke påvirker materielle goder negativt, idet at realisering af indsatsprogrammet i ikke berører ejendomme eller andre værdier for den brede befolkning eller lokalbefolkninger. Adgangen til naturområder og en højere værdi af naturen er vurderet under emnerne "Befolkningen" og "Menneskets sundhed".

Landskab	X		Sikring og forbedring af naturgrundlaget som følge af Natura 2000-planen med forbedring af levesteder for visse ynglefugle, pleje af hedearealer, udtagning af lavbundsjord, urørt skov, bekæmpelse af invasive arter samt sikring af hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje af arealerne vil potentielt kunne øge landskabsværdien, idet et varieret landskab bestående af forskellige landskabstyper fastholdes og udbygges. Plejeindsatser ifm. N2000-planen vurderes således at kunne få en synlig effekt på landskabet i området.
Kulturarv, herunder kirker, arkitektonisk arv og arkæologisk arv.	X		Planen vil potentielt kunne påvirke kulturarv fx i form af pleje af fortidsminder idet der findes adskillige gravhøje og enkelte sten og jorddiger i området. Der ligger flere kirker i kanten af området, men disse forventes ikke at kunne blive påvirket af planen på nogen måde. Planen vurderes ikke at medføre en negativ påvirkning af andet kulturarv eller andre arkitektoniske eller arkæologiske værdier.
Arter	X		Det vurderes, at indsatser om udtagning af lavbundsjord og udlægning til urørt skov vil medvirke til at sikre og forbedre levesteder for en række arter på udpegningsgrundlaget i Natura 2000-området. Da indsatserne i planen også forventes at forbedre vandkvaliteten i tilstødende vandområder og områder omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, vil planen bidrage til at forbedre og sikre levesteder for de arter, herunder Bilag IV-arter, som er tilknyttet disse områder. Særligt vil planen medvirke til at sikre levesteder ynglefuglene klyde og fjordterne.
Fredninger, Bekendtgørelsesfredninger og vildtreservater	X		Indsatsprogrammet i Natura 2000-planen for området vurderes ikke at stride imod områdets fredninger, da fredningerne har til formål at sikre naturværdier, hvilket Natura 2000-planen forventes at bidrage til.

Kumulative effekter	X		Natura 2000-planen har til formål at sikre og forbedre naturkvaliteten og habitater for arter på området udpegningsgrundlag.  Evt. realisering af indsatsprogrammet i planen kan potentielt medvirke til en kumulativ positiv påvirkning i samspil med konkrete projekter.

Tabel 1. Gennemgang af planens indvirkning på en række miljøforhold.

## 1.8 Foranstaltninger der modsvarer negativ indvirkning på miljøet

Planen har indvirkning på de faktorer, der er listet i tabel 1. Vedrørende modstridende naturinteresser følger prioriteringen Natura 2000-planens retningslinjer. For så vidt angår modstridende naturinteresser henvises til Natura 2000-planens afsnit 3.3. Se i øvrigt afsnit om grundlag for prioriteringer nedenfor.

Natura 2000-planerne skal generelt sikre en højere kvalitet af naturen og bidrage til en større biologisk mangfoldighed. Natura 2000-planen har fokus på sikring af den eksisterende udpegede natur i området, hvor en indsats mod invasive planter og hjemmehørende vedplanter samt sikring af en hensigtsmæssig drift og pleje af arealerne og arternes levesteder skal bevare den åbne dynamik i området.

Planen indeholder en indsats om sikring af hensigtsmæssig hydrologi. En ændring af hydrologien i området vil potentielt kunne påvirke skovnaturtyper, som bliver vådere og hvor bevoksninger visse steder vil gå ud som følge af ændret vandstand. Det skal i forbindelse med behandling af enkeltprojekter sikres, at det samlede areal af naturtyperne bevares ved at bevoksninger får mulighed for at opstå andre steder i Natura 2000-området eller inden for den biogeografiske region.

Græsning vil alt efter intensitet og typen af græssere, potentielt kunne påvirke følsomme forekomster af f.eks. rigkær, kildevæld og hængesæk. Normalt vil en påvirkning af følsomme forekomster af naturtyper eller levesteder for arter kunne undgås ved at regulere græsningstrykket eller frahegne de følsomme naturtyper og/eller levesteder for arter, der findes i området. I dette område gælder det f.eks. forekomster af kildevæld, som vurderes at være følsom over for pleje med græsning.

Planen indeholder en indsats om udlægning af urørt skov samt udtagning af kulstofholdig lavbundsjord. Disse indsatser, kan på mindre områder medføre en ændret adgang på visse tidspunkter af året, ligesom færdsel uden for veje og stier med tiden kan blive sværere som følge af væltede træer, højere vandstand og eventuelle indhegninger. Hvor staten udlægger urørt skov vil adgangen til området vil blive sikret gennem fortsat vedligeholdelse af veje, stier og friluftsfaciliteter i skovene vil fortsat være tilgængelige. På private arealer der udlægges til urørt skov vil de generelle adgangsregler som følger af Lov om naturbeskyttelse, fortsat gælde.

Pleje af eksisterende natur samt udlægning af landbrugsarealer til natur og arealer til urørt skov vil ske efter aftaler med lodsejeren og kommunerne og/eller Naturstyrelsen og gennem eksisterende

og kommende tilskudsordninger vedrørende plejeindsatser og lavbundsarealer samt aftaler om urørt skov.

Planen indeholder en indsats om udtagning af kulstofholdig lavbundsjarde. En udtagning af lavbundsjarde vil, alt efter beliggenhed og omfang af projekterne som endnu ikke kendes, potentielt kunne påvirke yngleområder for bilag IV-arter som stor vandsalamander og andre padder. Levestederne vil potentielt kunne ændre karakter og blive vådere. En negativ påvirkning af levesteder for stor vandsalamander vil kunne undgås ved fx at sikre tilstrækkeligt med egnede ynglesteder på det tidspunkt projektet realiseres, ligesom en nøje planlægning af anlægsfasen af projektet på bestemte tidspunkter af året, samt evt. brug af paddehegn, vil kunne forebygge ødelæggelse af yngleområder, samt påvirkning af bestanden af stor vandsalamander. Evt. etablering af erstatningsbiotoper vil ligeledes kunne sikre opretholdelse af den økologiske funktionalitet for arten.

Med gennemførelse af Natura 2000-planen forbedres tilstanden af de lysåbne naturtyper, og planen vurderes derfor overordnet ikke at have negativ indvirkning på miljøet.

## **1.9 Miljøvurderingens gennemførelse og grundlag for prioriteringer og valg**

Natura 2000-planerne udarbejdes som følge af habitatdirektivets artikel 6. stk. 1, som fastslår, at medlemsstaterne skal iværksætte de nødvendige bevaringsforanstaltninger, hvilket bl.a. kan indebære udarbejdelse af hensigtsmæssige forvaltningsplaner, som er specifikke for lokaliteterne eller integreret i andre udviklingsplaner, relevante retsakter, administrative bestemmelser eller aftaler. I Danmark udarbejdes Natura 2000-planer, som angiver overordnede og konkrete mål for lokaliteterne, indsatsprogram med retningslinjer og evt. mulighed for prioritere mellem forskellige naturtyper og levesteder for arter på udpegningsgrundlaget ved realisering af indsatsprogrammet.

Natura 2000-planen er en overordnet statslig plan, som skal gennemføres gennem frivillige og lokale indsatser. Natura 2000-planen udarbejdes på baggrund af en basisanalyse, der bl.a. præsenterer data, redegør for relevante trusler og naturtilstanden. Natura 2000-planen danner efterfølgende grundlag for udarbejdelsen af en Natura 2000-handleplan. Natura 2000-handleplanen udarbejdes af kommunale og andre ansvarlige myndigheder, og har fokus på de forventede forvaltningsindsatser og initiativer, fordeling af indsatser mellem ansvarlige myndigheder og tidsfølgen for gennemførelsen af indsatserne.

Der kan således ikke i forbindelse med Natura 2000-plan foretage en konkret vurdering af indsatsernes miljøpåvirkning, da Natura 2000-planer ikke fastlægger hvor den konkrete indsats skal gennemføres. Miljøvurderingen er gennemført ud fra tilgængelig viden, bl.a. de oplysninger der fremgår af basisanalysen, udkast til Natura 2000-planen og det nationale overvågningsprogram, NOVANA.

I de seneste basisanalyser (offentliggjort juni 2020) redegøres der for relevante trusler, og dermed at der fortsat er behov for indsatser for at sikres den nuværende naturtilstand og på sigt opfylde habitat- og fuglebeskyttelsesdirektivets mål. I tredje planperiode (2022-2027) er der fokus på at sikre mere naturlige processer og naturens robusthed bl.a. i form af sammenhængende arealer, udlæg af urørt skov og udtag af kulstofholdige lavbundsjarde. Derudover er der fokus på sikring af den eksisterende natur og levesteder bl.a. ved at fortsætte plejen af plejekrævende arealer, bekæmpe invasive arter, afsøge behovet for at udlægge forstyrrelsesfrie zoner og afsøge behovet for fiskeriregulering.

I forslag til Natura2000 planen for N68 Skjern Å planlægges der en indsats om at arbejde for at sikre de lysåbne naturtyper en hensigtsmæssig hydrologi, drift, pleje og bekæmpelse af invasive



arter, og der arbejdes på at opnå størst mulig naturmæssig robusthed og sammenhæng i områdets natur.

Der gennemføres en grundlæggende indsats på hedearealer med henblik på forbedring af naturtilstanden ved enten efterfølgende pleje eller periodevis rydning/skrælning/afbrænding. Der søges udtaget kulstofholdige lavbundsjord i tilknytning til habitatnaturtyper samt udlægning af urørt skov, så der kan skabes større sammenhængende arealer og diversitet i naturtyperne samtidig med, at udtagningen og omlægningen bidrager til både at reducere udledningen af CO<sub>2</sub> og et renere vandmiljø.

Endelig søges tilstanden af levesteder for udpegede kolonirugende ynglefugle sikret eller forbedret.

Planen har til hensigt at sikre udpegningsgrundlaget og fremmer herved den biologiske mangfoldighed generelt. En målsætning for en bestemt naturtype, fugl eller art vil dog kunne indebære en nedprioritering af andre naturtyper, fugle eller arter. For området er der foretaget følgende valg:

Prioriteringen af indsatser for naturtyper, fugle og arter beror på kendskab til forekomster, bestande og specifikke behov jf. basisanalysen for Natura 2000-området. Dertil er visse arter og naturtyper på forhånd prioriterede jf. EU's habitatdirektiv da de er af fællesskabsbetydning og har et særligt fokus.

Ved yngre tilgroning af arealer med værdifulde rigkær eller hængesække, evt. som følge af en menneskelig påvirkning som fx. afvanding, prioriteres jf. planen de lysåbne naturtyper højere end naturtyperne skovbevokset tørvemose og eller elle- og askeskov. Evt. rydning af arealer med yngre tilgroninger med skovbevokset tørvemose samt elle- og askeskove i forbindelse med genskabelse af kildevæld eller rigkær kan derfor ske under forudsætning af, at arealet af skovnaturtyperne opretholdes på nationalt biogeografisk niveau.

Gamle og/eller veludviklede naturlige bevoksninger med skovbevokset tørvemose eller elle- og askeskov bevares jf. planen.

På denne måde sikres de våde naturtyper mod at gro til og forsvinde på længere sigt og det sikres det, at de gamle og ofte biologisk værdifulde bevoksninger med de to våde skovnaturtyper bevares.

## 1.10 Overvågning

Resultatet af Natura 2000-indsatsen i forhold til udpegningsgrundlag og naturtilstanden bliver fulgt op på gennem det nationale overvågningsprogram, NOVANA, som Miljøministeriet er ansvarlig for. Desuden afrapporterer Danmark bevaringsstatus vedr. habitat- og fuglebeskyttelsesdirektivet til EU-kommissionen hvert 6 år.

Basisanalysen bygger på kortlægningsdata og udgør det nuværende vidensgrundlag om status for områdets udpegningsgrundlag i forbindelse med Natura 2000-planlægningen. Basisanalysen gennemgår systematisk udpegningsgrundlaget med en beskrivelse af status for hver enkelt art, fugl og naturtype. Det er hensigten, at denne analyse opdateres i forbindelse med fremtidige planperioder.



Strategisk MiljøVurdering for forslag til Natura 2000-plan 2022-2027 for Skjern Å (nr. 68). Miljøvurderingen sammenfatter Natura 2000-planforslagets påvirkning af miljøet.



Miljøstyrelsen  
Tolderlundsvej 5  
5000 Odense C

[www.mst.dk](http://www.mst.dk)